

Roll no. :
Date :

Duration -
MM - 104

1 निम्नलिखितानि वाक्यानि कथाक्रमानुसारं संयोज्य पुनः लिखत-

8

- (क) बुद्धिर्बलवती तन्वि सर्वकार्येषु सर्वदा ।
- (ख) तस्य भार्या बुद्धिमती आसीत् ।
- (ग) मार्गे सा एकं व्याघ्रं ददर्श ।
- (घ) बुद्धिमती व्याघ्रजाद् भयात् पुनरपि मुक्ताऽभवत् ।
- (ङ) राजसिंहः नाम राजपुत्रः वसति स्म ।
- (च) अस्ति देउलाख्यो नाम ग्रामः ।
- (छ) सा पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता ।
- (ज) सा धाष्ट्यार्त् पुत्रौ चपेट्या प्रहृत्य जगाद् ।

उत्तर – (क) अस्ति देउलाख्यो नाम ग्रामः ।

- (ख) राजसिंहः नाम राजपुत्रः वसति स्म ।
- (ग) तस्य भार्या बुद्धिमती आसीत् ।
- (घ) सा पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता ।
- (ङ) मार्गे सा एकं व्याघ्रं ददर्श ।
- (च) सा धाष्ट्यार्त् पुत्रौ चपेट्या प्रहृत्य जगाद् ।
- (छ) बुद्धिमती व्याघ्रजाद् भयात् पुनरपि मुक्ताऽभवत् ।
- (ज) बुद्धिर्बलवती तन्वि सर्वकार्येषु सर्वदा ।

2 निम्नलिखितानि वाक्यानि कथाक्रमानुसारं संयोज्य पुनः लिखत-

8

- (क) कथम् एकैकशः व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरुथः
 (ख) कश्चित् धूर्तः शृगालः हसन् अवदत् ।
 (ग) त्वं मानुषादपि बिभेषि ।
 (घ) तस्य भार्णा बुद्धिमती पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता ।
 (ङ) भवान् कुतः भयात् पलायितः
 (च) तौ एव विभज्य भुज्यताम् ।
 (छ) व्याघ्रः भयाकुलचित्तो नष्टः ।
 (ज) बुद्धिमती व्याघ्रजाद् भयात् पुनरपि मुक्ताऽभवत् ।

उत्तर – (क) तस्य भार्णा बुद्धिमती पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता ।

- (ख) कथम् एकैकशः व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरुथः?
 (ग) तौ एव विभज्य भुज्यताम् ।
 (घ) व्याघ्रः भयाकुलचित्तो नष्टः ।
 (ङ) कश्चित् धूर्तः शृगालः हसन् अवदत् ।
 (च) भवान् कुतः भयात् पलायितः?
 (छ) त्वं मानुषादपि बिभेषि ।
 (ज) बुद्धिमती व्याघ्रजाद् भयात् पुनरपि मुक्ताऽभवत् ।

3 अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमानुसारं पुनर्लिखत-

- (क) रामः लवकुशौ आसनार्धम् उपवेशयति ।
 (ख) सिंहासनारूढः रामः लवकुशयोः सौन्दर्यं दृष्ट्वा आकृष्टः भवति ।
 (ग) आवां यमलौ ।
 (घ) तव माता किं कुपिता एवं भणति?
 (ङ) अहमत्रभवतोः जनकं नामतो वेदितुमिच्छामि ।
 (च) समरूपः शरीरसन्निवेशः । वयसस्तु न किञ्चिदन्तरम् ।
 (छ) तस्याः द्वे नामनी ।
 (ज) मम पितुः नाम निरनुक्रोशः ।

- उत्तर – (क) सिंहासनारुद्धः रामः लवकुशयोः सौन्दर्यं दृष्ट्वा आकृष्टः भवति ।
 (ख) रामः लवकुशौ आसनार्थम् उपवेशयति ।
 (ग) समरूपः शरीरसन्निवेशः । वयसस्तु न किञ्चिदन्तरम् ।
 (घ) आवां यमलौ ।
 (ङ) अहमत्रभवतोः जनकं नामतो वेदितुमिच्छामि ।
 (च) मम पितुः नाम निरनुक्रोशः ।
 (छ) तव माता किं कुपिता एवं भणति?
 (ज) तस्याः द्वे नामनी ।

4 अधोलिखितवाक्यानि घटनाक्रमानुसारं पुनर्लिखत-

8

- (क) धिङ् मामेवं भूतम् । सा तपस्विनी मत्कृतेनापराधेन स्वापत्यमेवं मन्युगर्भैरक्षरैर्निर्भर्त्सयति ।
 (ख) उपनयनोपदेशेन ।
 (ग) जानाम्यहं तस्य नामधेयम् ।
 (घ) अहमपि कुश इत्यात्मानं श्रावयामि ।
 (ङ) अहो हृदयग्राही स्पर्शः ।
 (च) ननु भगवान् वाल्मीकिः ।
 (छ) युष्मददर्शनात् कुशलमिव ।
 (ज) आर्यस्य वन्दनायां लव इत्यात्मानं श्रावयामि ।

उत्तर – (क) युष्मददर्शनात् कुशलमिव ।

- (ख) अहो हृदयग्राही स्पर्शः ।
 (ग) आर्यस्य वन्दनायां लव इत्यात्मानं श्रावयामि ।
 (घ) अहमपि कुश इत्यात्मानं श्रावयामि ।
 (ङ) ननु भगवान् वाल्मीकिः ।
 (च) उपनयनोपदेशेन ।
 (छ) जानाम्यहं तस्य नामधेयम् ।
 (ज) धिङ् मामेवं भूतम् । सा तपस्विनी मत्कृतेनापराधेन स्वापत्यमेवं मन्युगर्भैरक्षरैर्निर्भर्त्सयति ।

5 अधोलिखितवाक्यानि कथाक्रमानुसारं संयोज्य पुनः लिखत-

8

- (क) एकः कृषकः आसीत् ।
 (ख) कृषकः तं दुर्बलं वृषभं तोदनेन अवर्तत ।
 (ग) तस्य समीपे द्वौ बलीवर्द्दीं आस्ताम् ।
 (घ) कृषीवलः क्रुद्धः अभवत् ।
 (ङ) सः जवेन गन्तुम् अशक्तः च आसीत् ।
 (च) तमुत्थापयितुम् बहुवारं यत्नमकरोत् तथापि सः नोत्थितः ।
 (छ) सः ऋषभः हलमूढवा गन्तुम् अशक्तः क्षेत्रे पपात ।
 (ज) तयोः बलीवर्द्दयोः एकः शरीरेण दुर्बलः आसीत् ।

- उत्तर – (क) एकः कृषकः आसीत् ।
 (ख) तस्य समीपे द्वौ बलीवर्दौ आस्ताम् ।
 (ग) तयोः बलीवर्दयोः एकः शरीरेण दुर्बलः आसीत् ।
 (घ) सः जवेन गन्तुम् अशक्तः च आसीत् ।
 (ङ) कृषकः तं दुर्बलं वृषभं तोदनेन अवर्तत ।
 (च) सः ऋषभः हलमूढवा गन्तुम् अशक्तः क्षेत्रे पपात ।
 (छ) कृषीवलः कुञ्छः अभवत् ।
 (ज) तमुत्थापयितुम् बहुवारं यत्नमकरोत् तथापि सः नोत्थितः ।

6 अधोलिखितवाक्यानि कथाक्रमानुसारं संयोज्य पुनः लिखत-

8

- (क) सुरभेः इमाम् अवस्थां दृष्ट्वा सुराधिपः तामपृच्छत् ।
 (ख) एकः दुर्बलः बलीवर्दः भूमौ अपतत् ।
 (ग) सा अकथयत् – पुत्रस्य दैन्यं दृष्ट्वा रोदिमि ।
 (घ) तदा तत्र सुराधिपः आगच्छत् ।
 (ङ) कृषकः तं दुर्बलं बहुधा पीडयति ।
 (च) स्वपुत्रं दृष्ट्वा सर्वधेनूनां माता सुरभिः रोदिति स्म ।
 (छ) सः बलीवर्दः धुरं वोढुं न शक्नोति ।
 (ज) अयि शुभे! किमेवं रोदिषि?

- उत्तर – (क) एकः दुर्बलः बलीवर्दः भूमौ अपतत् ।
 (ख) स्वपुत्रं दृष्ट्वा सर्वधेनूनां माता सुरभिः रोदिति स्म ।
 (ग) तदा तत्र सुराधिपः आगच्छत् ।
 (घ) सुरभेः इमाम् अवस्थां दृष्ट्वा सुराधिपः तामपृच्छत् ।
 (ङ) अयि शुभे! किमेवं रोदिषि?
 (च) सा अकथयत् – पुत्रस्य दैन्यं दृष्ट्वा रोदिमि ।
 (छ) कृषकः तं दुर्बलं बहुधा पीडयति?
 (ज) सः बलीवर्दः धुरं वोढुं न शक्नोति ।

7 अधोलिखितवाक्यानि कथाक्रमानुसारं संयोज्य पुनः लिखत-

8

- (क) कृषकः बलीवर्दभ्यां क्षेत्रकर्षणं कुर्वन्नासीत् ।
 (ख) सर्वेषु अपत्येषु जननी तुल्यवत्सला भवति ।
 (ग) सः बलीवर्दः क्षेत्रे अपतत् ।
 (घ) तथापि दुर्बले सुते मातुः अभ्यधिका कृपा सहजैव ।
 (ङ) कृषकः वृषभौ नीत्वा गृहम् आगच्छत् ।
 (च) एकः शरीरेण दुर्बलः जवेन गन्तुम् आृक्तः च आसीत् ।
 (छ) सर्वत्र जलोपस्लवः सञ्चातः ।
 (ज) एतत् दृष्ट्वा माता सुरभिः रोदितुम् आरब्धा ।

- उत्तर – (क) कृषकः बलीवर्दाभ्यां क्षेत्रकर्षणं कुर्वन्नासीत् ।
 (ख) एकः शरीरेण दुर्बलः जवेन गन्तुम् अशक्तः च आसीत् ।
 (ग) सः बलीवर्दः क्षेत्रे अपतत् ।
 (घ) एतत् दृष्ट्वा माता सुरभिः रोदितुम् आरब्धा ।
 (ङ) सर्वेषु अपत्येषु जननी तुल्यवत्सला भवति ।
 (च) तथापि दुर्बले सुते मातुः अभ्यधिका कृपा सहजैव ।
 (छ) सर्वत्र जलोपलवः सञ्जातः ।
 (ज) कृषकः वेषभौ नीत्वा गेहम् आगच्छत् ।

8 अधोलिखितवाक्यानि कथाक्रमानुसारं संयोज्य पुनः लिखत-

8

- (क) वनस्य समीपे एका नदी वहति ।
 (ख) अपरः वानरः सिंहस्य कर्णमाकृष्णति ।
 (ग) सिंहः क्रुद्धः भवति ।
 (घ) एवमेव वानराः वारं वारं सिंहं तुदन्ति ।
 (ङ) एकः सिंहः सुखेन विश्रामं करोति ।
 (च) सः तं प्रहत्तुमिच्छति ।
 (छ) एकः वानरः तस्य पुच्छं धुनोति ।
 (ज) वानरः कूर्दित्वा वृक्षमारोहति ।

- उत्तर – (क) वनस्य समीपे एका नदी वहति ।
 (ख) एकः सिंहः सुखेन विश्रामं करोति ।
 (ग) एकः वानरः तस्य पुच्छं धुनोति ।
 (घ) सिंहः क्रुद्धः भवति ।
 (ङ) सः तं प्रहत्तुमिच्छति ।
 (च) वानरः कूर्दित्वा वृक्षमारोहति ।
 (छ) अपरः वानरः सिंहस्य कर्णमाकृष्णति ।
 (ज) एवमेव वानराः वारं वारं सिंहं तुदन्ति ।

9 अधोलिखितवाक्यानि कथाक्रमानुसारं संयोज्य पुनः लिखत-

8

- (क) सिंहः क्रोधेन गर्जति—अहं वनराजः अस्मि ।
 (ख) बकः कथयति—अहम् अविचलः ध्यानमग्नः अतः अहं योग्यः ।
 (ग) वानरः कथयति यत् राजा तु रक्षकः भवति परं भवान् तु भक्षकः ।
 (घ) सिंहस्य दुरवस्थां दृष्ट्वा सर्वे जीवाः हसन्ति ।
 (ङ) मधूरः कथयति—मम पिच्छानाम् अपूर्वं सौन्दर्यम् अतः अहमेव योग्यः ।
 (च) पिकः कथयति—अहं मधुरभाषिणी अतः अहमेव योग्यः ।
 (छ) ततः काकः प्रवेशं कृत्वा कथयति—अहमेव योग्यः ।
 (ज) गजः कथयति—अहं विशालकायः, बलशाली पराक्रमी च अतः अहं योग्यः अस्मि ।

- उत्तर – (क) सिंहस्य दुरवस्थां दृष्ट्वा सर्वे जीवाः हसन्ति ।
 (ख) सिंहः क्रोधेन गर्जते—अहं वनराजः अस्मि ।
 (ग) वानरः कथयति यत् राजा तु रक्षकः भवति परं भवान् तु भक्षकः ।
 (घ) ततः काकः प्रवेशं कृत्वा कथयति—अहमेव योग्यः ।
 (ङ) पिकः कथयति— अहं मधुरभाषणी अतः अहमेव योग्यः ।
 (च) गजः कथयति— अहं विशालकायः, बलशाली पराक्रमी च अतः अहं योग्यः अस्मि ।
 (छ) बकः कथयति— अहम् अविचलः ध्यानमग्नः अतः अहं योग्यः ।
 (ज) मयूरः कथयति— मम पिच्छानाम् अपूर्वं सौन्दर्यम् अतः अहमेव योग्यः ।

10 अधोलिखितवाक्यानि कथाक्रमानुसारं संयोज्य पुनः लिखत-

8

- (क) एकः सिंहः सुप्यति स्म ।
 (ख) ततः प्रकृतिमाता प्रविशति ।
 (ग) वानराः तं तुदन्ति स्म ।
 (घ) पशुराजः न भवितव्यम् अपितु कोऽपि पक्षी एव राजेति निश्चेतव्यम् ।
 (ङ) सर्वे प्राणिनः स्व-स्वगुणस्य चर्चा कुर्वन्ति ।
 (च) सर्वेषां प्राणिनामेव यथासमयं महत्त्वं विद्यते ।
 (छ) सर्वे प्राणिनः परस्परं विवादं कुर्वन्ति आत्मानं योग्यं च कथयन्ति ।
 (ज) मिलित्वा एव मोदध्वं जीवनं च रसमयं कुरुध्वम् ।

- उत्तर – (क) एकः सिंहः सुप्यति स्म ।
 (ख) वानराः तं तुदन्ति स्म ।
 (ग) सर्वे प्राणिनः स्व-स्व गुणस्य चर्चा कुर्वन्ति ।
 (घ) सर्वे प्राणिनः परस्परं विवादं कुर्वन्ति आत्मानं योग्यं च कथयन्ति ।
 (ङ) पशुराजः न भवितव्यम् अपितु कोऽपि पक्षी एव राजेति निश्चेतव्यम् ।
 (च) ततः प्रकृतिमाता प्रविशति ।
 (छ) सर्वेषां प्राणिनामेव यथासमयं महत्त्वं विद्यते ।
 (ज) मिलित्वा एव मोदध्वं जीवनं च रसमयं कुरुध्वम् ।

11 अधोलिखितानि वाक्यानि कथाक्रमानुसारं पुनः लेखनीयानि-

8

- (क) तेन वित्तेन तत्पुत्रम् महाविद्यालये प्रवेशं दापयितुं सफलः जातः ।
 (ख) तत्र निवसन् अध्ययने संलग्नः समभूत ।
 (ग) पिता पुत्रं द्रष्टुं प्रस्थितः ।
 (घ) कश्चन निर्धनः जनः वित्तमुपार्जितवान् ।
 (ङ) सः बसयान विहाय पदातिरेव प्राचलत् ।
 (च) एकदा तस्य पुत्रः रूणः अभवत् ।
 (छ) तत् तनयः छात्रावासे वसति स्म ।
 (ज) पुत्रस्य रूणतामाकर्ण्य सः व्याकुलः सञ्जातः ।

- उत्तर – (क) कश्चन निर्धनः जनः वित्तमुपार्जितवान् ।
 (ख) तेन वित्तेन तत्पुत्रम् महाविद्यालये प्रवेशं दापयितुं सफलः जातः ।
 (ग) तत् तनयः छात्रावासे वसति स्म ।
 (घ) तत्र निवसन् अध्ययने संलग्नः समभूत् ।
 (ङ) एकदा तस्य पुत्रः रुणः अभवत् ।
 (च) पुत्रस्य रुणतामाकर्ण्ण सः व्याकुलः सञ्जातः ।
 (छ) पिता पुत्रं द्रष्टुं च प्रस्थितः ।
 (ज) सः बसयानं विहाय पदातिरेव प्राचलत् ।

12 अधोलिखितानि वाक्यानि कथाक्रमानुसारं पुनः लेखनीयानि–

8

- (क) सः पुत्रं द्रष्टुं पदातिरेव प्राचलत् ।
 (ख) तस्मिन् गृहे कश्चन चौरः गृहाभ्यन्तरं प्रविष्टः ।
 (ग) चौरः एव उच्चैः क्रोशितुमारभत ।
 (घ) कश्चन निर्धनः जनः वित्तम् उपार्जितवान् ।
 (ङ) रात्रिनिवासं कर्तुं कञ्चिद् गृहस्थमुपागतः ।
 (च) एकदा तस्य पुत्रः रुणः जातः ।
 (छ) चौरस्य पादध्वनिना अतिथिः प्रबुद्धः ।
 (ज) ग्रामवासिनः वराकमतिथिमेव चौरं मत्वाऽभर्त्सयन् ।

- उत्तर – (क) कश्चन निर्धनः जनः वित्तम् उपार्जितवान् ।
 (ख) एकदा तस्य पुत्रः रुणः जातः ।
 (ग) सः पुत्रं द्रष्टुं पदातिरेव प्राचलत् ।
 (घ) रात्रिनिवासं कर्तुं कञ्चिद् गृहस्थमुपागतः ।
 (ङ) तस्मिन् गृहे कश्चन चौरः गृहाभ्यन्तरं प्रविष्टः ।
 (च) चौरस्य पादध्वनिना अतिथिः प्रबुद्धः ।
 (छ) चौरः एव उच्चैः क्रोशितुमारभत ।
 (ज) ग्रामवासिनः वराकमतिथिमेव चौरं मत्वाऽभर्त्सयन् ।

13 अधोलिखितानि वाक्यानि कथाक्रमानुसारं पुनः लेखनीयानि–

8

- (क) तस्मिन् दिने त्वयाऽहं चोरितायाः मञ्जूषायाः गृहणाद् वारितः ।
 (ख) न्यायाधीशः उभाभ्यां पृथक्-पृथक् विवरणं श्रुतवान् ।
 (ग) न्यायाधीशेन पुनः तौ घटनायाः विषये वक्तुमादिष्टौ ।
 (घ) न्यायाधीशः प्रमाणाभावात् निर्णेतुं नाशक्नोत् ।
 (ङ) सः शवः प्रावारकमपसार्य न्यायाधीशं सत्यं निवेदितवान् ।
 (च) अन्येद्युः तौ न्यायालये स्व-स्वपक्षं पुनः स्थापितवन्तौ ।
 (छ) न्यायाधीशः आरक्षिणे कारादण्डम् आदिश्य तं जनं ससम्मानं मुक्तवान् ।
 (ज) न्यायाधीशः आरक्षिणम् अभियुक्तं च तं शवं न्यायालये आनेतुम् आदिष्टवान् ।

- उत्तर - (क) न्यायाधीशः उभाभ्यां पृथक्-पृथक् विवरणं श्रुतवान्।
(ख) न्यायाधीशः प्रमाणाभावात् निर्णतुम् नाशक्नोत्।
(ग) अन्येच्चुः तौ न्यायालये स्व-स्वपक्षं पुनः स्थापितवन्तौ।
(घ) न्यायाधीशः आरक्षिणम् अभियुक्तं च तं शवं न्यायालये आनेतुम् आदिष्टवान्।
(ङ) तस्मिन् दिने त्वयाऽहं चोरितायाः मञ्जूषायाः गृहणाद् वारितः।
(च) न्यायाधीशेन पुनः तौ घटनायाः विषये वक्तुमादिष्टौ।
(छ) सः शवः प्रावारकमपसार्य न्यायाधीशं सत्यं निवेदितवान्।
(ज) न्यायाधीशः आरक्षिणे कारादण्डम् आदिश्य तं जनं ससम्मानं मुक्तवान्।